

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ένας λαός υφάνεται άμα
δείξη πώς δε φοβάται την
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φου-
ρικούς της κανόνες.
ΒΙΛΛΑΡΕΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ' *

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΚΗ 11 ΤΟΥ ΜΗΝ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΠΡΙΟΜ. 2

* ΑΡΙΘΜΟΣ 295

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. 'Ιστορικά ξεγυμνώματα
(συνέχεια).
ΓΑΔΣ. Κοινωνισμός και κοινωνιολογία.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Το κλείσιμο του Βασι-
λικού.
ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ από την κλινική του καθηγη-
τή κ. Γερ. Φωκά.
Η ΜΙΚΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Άλκαϊος, Κ. Δεσπότης, Σπ. Ρίγγας.
ΠΑΡΑΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
ΓΝΩΜΗ.

ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Το τελευταίο άρθρο του κ. Σκληρού που επι-
γράφεται «Οί σοσιαλιστάδες στους νατσιοναλιστές»
με αναγκάζει να μπω πάλι λιγάκι στα μελάνια,
πράμα που δεν το κάνω συχνά. Ούτε τα γραψίμα-
τα, ούτε τα λόγια τα πολλά ούτε τα εξελαρυγι-
σματα μ' άρρίσουν, όπως φαίνεται να πιστεύει ο κ.
Σκληρός. Μά αυτό είναι άλλο ζήτημα.

Θίλω να πω, — έπειδή με προκαλούν, — μερικά
λόγια για το «σύστημά» μου, όπως είπε για το
δικό του ο κ. Σκληρός.

Η κοινωνιολογία (sociologie) είναι επιστήμη.

Ο κοινωνισμός (socialisme) είναι πόθος.

Η κοινωνιολογία είναι μελέτη όσο γίνεται πιο
αντικειμενική. (Ο άνθρωπος, δηλαδή το όργανο που
μελετά, δεν μπορεί ποτέ να είναι ολότελα αντικει-
μενικός).

Ο κοινωνισμός είναι κάτι τι άλλως διόλου υπο-
κειμενικό, επάνω κάτω εκείνο που λέει ο κ. Σκλη-
ρός «υποκειμενική κοινωνιολογία», είναι δηλαδή η
κοινωνιολογία όπως τη νοιώθει ο σοσιαλιστής.

Την κοινωνιολογία τη μελετά ο επιστήμονας, δη-
λαδή μια τάξη ανθρώπων.

Τόν κοινωνισμό τόν αισθάνεται ο προλετάριος,
δηλαδή άλλη τάξη ανθρώπων.

Έπειδή και ο κοινωνισμός είναι κοινωνικό φαι-
νόμενο, το μελετά και αυτό ο κοινωνιολόγος. Είναι
λοιπόν και ο κοινωνισμός ένα από τα άπειρα ζητή-
ματα που ξεδιαλύνει και μελετά η κοινωνιολογία.

Αν τύχει από μεγάλη ψυχοπονία και συμπάθεια
να αισθάνεται ο κοινωνιολόγος σαν τους προλετά-
ριους, μπορεί να γίνει κοινωνιστής, θεωρητικός όμως.
Δεν ξέρω αν μπορεί να συμβεί και το αντίθετο, δη-
λαδή ένας σοσιαλιστής να είναι και κοινωνιολόγος,
γιατί τότε θα πρέπει να έχει αφήσει την «υποκει-
μενική κοινωνιολογία», που του άρρσει, και να έχει
γίνει επιστήμονας, πράμα που δε συμβιβάζεται πολύ
πολύ με συμπάθειες και αντιπάθειες.

Ο κοινωνισμός ή σοσιαλισμός είναι η λαϊκή εκ-
φραση μερικών κοινωνικών θεωριών. Γεννήθηκε από
τις ανάγκες και τα αισθήματα των εργατικών, που
γυρεύουν να καλλιερέσουν την τύχη τους, να δου-
λεύουν δηλαδή λιγώτερο, να κερδίζουν περισσότερο
και να γλεντούν και να ξεκουράζονται όσο μπορούν
περισσότερο — γιατί είναι αλήθεια κατακουρασμένοι
άνθρωποι. Άλλά γιατί το ιδανικό των εργατών να
γίνει όλων των ανθρώπων ιδανικό, αυτό δεν το νοιώθω.

Ο σοσιαλισμός γίνηκε έπειτα θεωρία στα κεφα-
λία των θεωρητικών, μελετήθηκε από τους κοινωνιο-
λόγους που τόν έβαλαν στη θέση του (τόν ταϊνόν-
ησαν), κατάντησε ούτοπια (δηλαδή μεταφυσικό
φαινόμενο σε μερικά άλλα κεφάλια που τότε γενίκε-
ψαν υπερβολικά, και άρματωμένους σαν τόν άστακό
με τα θεωρητικά επιχειρήματα, κατέθηκε σαν ού-
ρανοκτεβήσας πάλι σε μια τάξη του λαού, στην
εργατική τάξη και την ξεσήκωσε. Γιατί είναι συμ-
πληρωτική θεωρία, που κατευθύνει τον λαό στην
χίλις (= ήσυχιας ;).

Άλλοιώς όμως μιλεί ένας επιστήμονας σ' άλ-
λους επιστήμονες, και άλλοιώς ένας πολιτικός (έ-
στω και κοινωνιολόγος) στο λαό. Στους επιστήμονες
ο κοινωνιολόγος θα πη πως ο σοσιαλισμός είναι φαι-
νόμενο που παρουσιάζεται στις κοινωνίες άμα κου-
ραστή ή εργατική τάξη από το να μνήσκει σκλα-
βωμένη στα ιδανικά και στις ανάγκες άλλης τά-
ξης. Στο λαό θα πη ο πολιτικός, με επιστημονι-
κοφανή έσως επιχείρημα, ότι ο σοσιαλισμός είναι
το τέλει, το άκρον άωτον της πρόόδου και εξέλι-
ξης, le dernier cri και επομένως η εύτυχία.
Είναι βίβαια κατ' ανάγκη ο πολιτικός στα λόγια
του αποκλειστικός, και μόνο με την αποκλειστικό-
τητα ξεσηκώνονται και σαλεύουν οι κοινωνικές τά-
ξεις. Ο αποκλεισμός όμως δεν είναι επιστήμη, και
άρα ο σοσιαλισμός που θέλει να αποκλείσει τις ά-
νάγκες και τα ιδανικά κάθε άλλης τάξης, δεν είναι
επιστημονικό επιχείρημα, αλλά αισθήμα (υποκειμε-
νική κοινωνιολογία).

Με κατηγορεί ο κ. Σκληρός πως έχω «άφηρη-
μένες ψύχωσης». Έσως, μά δεν είναι λιγώτερο εύγε-
νικές από μιάν άλλη έπίσης άφηρημένη ψύχωση
που ξέρω, το θεωρητικό σοσιαλισμό. Γιατί, καθώς
είπα, και ο σοσιαλισμός από αισθήμα μεταμορφώνε-
ται και γίνεται θεωρία, ιδανικό, ψύχωση, και ούτο-
πια, όπως κάθε άλλο ανθρώπινο αισθήμα όσο και αν
προέρχεται από συγκεκριμένους λόγους.

Και με κατηγορεί ο κ. Σκληρός και λέει πως
κάθομαι στην ήττυχία μου και για τις «άφηρημένες
μου ψυχώσεις» στέλνω «τους συγκεκριμένους ανθρώ-
πους στο μακαλειό, κόβοντας και ράβοντας με έλα-

φρή συνείδηση την τύχη και την εύτυχία τους». Δέ με συγκινεί πολύ αυτός ο χαρακτηρισμός μου.
Όπως έχω στέλνω στο μακαλειό συγκεκριμένους άν-
θρώπους για τα ιδανικά μου, έτσι και ο κ. Σκλη-
ρός στέλνει στο μακαλειό — ο κακούργος ! — άλλους
συγκεκριμένους ανθρώπους για τα δικά του ιδανικά,
που τα νομίζει πιο σύμφωνα με τη συγκεκριμένη εύ-
τυχία των συγκεκριμένων ανθρώπων. Γιατί όταν αυ-
γατίσουν οι προλετάριοι στον Έλληνισμό και τους
σηκώσουν στο πόδι τα σοσιαλιστικά αισθήματα, έν-
στικτα ή ιδανικά, θα κάμουν και άπεργίες και ση-
κωμούς και μπορεί και να σκοτωθούν πολλοί, κολό-
νοντας με το πισσοδρομικό κράτος. Όσο για την εύ-
τυχία των ανθρώπων δε προτιώ γιατί ούτε τη δι-
κή μου εύτυχία δε γυρεύω. Το αν καθομαί στην ή-
συχία μου ή όχι, εκείνοι που με γνωρίζουν μπορούν
να κρίνουν.

Ο σοσιαλισμός λοιπόν είναι το ιδανικό, η ψύ-
χη, η λαχάρα του εργα-... μαρξική: εποχές
της ζωής των κοινωνιών. Ο κ. Σκληρός γυρεύει τη
πάλη ανάμεσα στις τάξεις, αυτό θεωρεί ιδανικό, και
όχι το σοσιαλισμό. Έπειδή όμως πιστεύει πως η
πάλη αυτή θα πάει μπροστά με το να υποστηρί-
ζονται τα ιδανικά του εργατή, δηλαδή ο σοσιαλι-
σμός, ξεγελιέται και γενικεύει και λέει τίν έαυτό
του σοσιαλιστή, και βγάζει το σοσιαλισμό κοινωιο-
λογία και πανέκεια των νέων κοινωνιών.

Έκείνος όμως που καταλαβαίνει τα κοινωνικά
ζητήματα και νοιώθει πως μικρά και μεγάλα αρχί-
ζουν από οικονομικούς λόγους, δε σημαίνει πως εί-
ναι και σοσιαλιστής. . . .

Του κ. Σκληρού το ιδανικό δεν είναι ο σοσιαλι-
σμός, παρά όπως λέει ο ίδιος «εθνικοπολιτιστικά ιδεώ-
δη που συμπίπτουν με τη συγκεκριμένη εύτυχία των
συγκεκριμένων ανθρώπων».

Άφου έθεσα έτσι τα ζητήματα, τώρα άς άνα-
λύσω τόν έαυτό μου και άς κοιτάζω πως σχετίζο-
μαι με όλ' αυτά έχω, το Έλληνικό άτομο του 1908.

Με συμβουλεύει ο κ. Σκληρός να γίνω σκληρός,
και σκληρότητα κατ' τη γνώμη του είναι «να ά-
ναλύνει κανείς άμείλικτα τα ένστικτά του, τσκαλ-
πατώντας τις πρόληψές του, συντρίβοντας τις άφη-
ρημένες ψυχώσεις του». Πού να ξέρι πώς από μικρός
άλλο τίποτε δεν κάνω παρά να αναλύω με λυσσα
και εύσυνειδησία τίν έαυτό μου και να σημειώνω τις
ανάλλυτες σά συνταγές χωρικού που αναλύει τα σώ-
ματα ().

1) Έχω γράψει μάλιστα πολύ νέος ένα μυθιστόρημα,
που δεν το δημοσίεψα, και που είναι μια ψυχολογική ανά-